

GÜLXAR HÜSEYNOVA

ADU

Rəşid Behbudov 134

gulkhar.husseynova@mail.ru

LAYİHƏ METODU VƏ ONUN XARİCİ DİLLƏRİN TƏDRİSİ PROSESİNƏ TƏTBİQİ

Xülasə

Layihə metodu özünün ən sadə formasında istənilən mövzunu könüllü surətdə araşdırın və həmin araşdırımların nəticələrini daha geniş oxucu kütłəsinə çatdırın bir qrup dilöyrənənlə bağlı olur. Bu zaman onlar tərəfindən həyata keçirilən layihələr bir neçə gündən bir neçə ayadək davam edə bilər. Bəzi hallarda bu cür layihələr daha irəli gedərək ciddi buiznes layihəsinədək inkişaf etdirilə bilər. Layihə metodu barədə nə bilirik və niyə bu metod xarici dillərin tədrisi metodikası ilə əlaqədar mütərəqqi yanaşma kimi xarakterizə edilməlidir? Bu məqalədə biz layihə metodunun müasir tədris metodu baxımından əhəmiyyətinə və xarici dillərin qavranılması, həmçinin, dünya miqyasında tələb olunan fəaliyyət qabiliyyətli gələcək Azərbaycan vətəndaşlarının yetişdirilməsi baxımından layihə metodunun müstəsna əhəmiyyətinə toxunacağıq. Layihə metodunun tətbiqi zamanı ideyalar müxtəlif sahələri əhatə edə bilər. Bəzən baş vermiş hər hansı hadisə və ya məsələ katalizator rolunu oynaya bilər. Məsal üçün, bu və ya digər xarici dili öyrənənlər təbii fəlakət nəticəsində zərər çəkmiş insanlara ianə toplunuşu təşkil edə bilərlər. Digər hallarda, layihənin ideyası müəllim tərəfindən şagird və tələbələrə təqdim edilə bilər. Layihə metodunun həyata keçirilməsi zamanı konkret qaydalar mövcud olmasa da, bütün layihələr bəzi ümumi mərhələlərə malikdir. Həmin mərhələlərə problemin və ya məsələnin müəyyənləşdirilməsi, ilkin araşdırımlar, tapşırıqların müəyyənləşdirilməsi və planlaşdırılması, mövzu ilə əlaqədar araşdırımların aparılması, layihələrin yerinə yetirilməsi, yekun variantın işlənib hazırlanması, layihənin qiymətləndirilməsi şəmil edilə bilər.

Açar sözlər: kommunikasiya, innovasiya, metod, texnologiya, nitq

Layihə metodunun əsasını şagird və tələbələrin dərkətmə bacarıqlarını, öz bilik və təcrübəsimi müstəqil şikildə təşkil etmək vərdişlərini, informasiya məkanına uyğunlaşmaq qabiliyyətini, eləcə də, tənqidi və yaradıcı təfəkkürü inkişaf etdirmək kimi amillər təşkil edir. Layihə metodu ümumilikdə didaktikanın məhsulu olmaqla, ayrılıqda müəyyən predmetə dair ayrı – ayrı metodikalarla bağlıdır. Bildiyimiz kimi, metod didaktik kateqoriyadır. Metod dedikdə bu və ya digər fəaliyyət sahəsinə dair nəzəri və təcrübi biliklərin məcmusu başa düşülür. Müxtəlif ölkələrin didaktika alimləri, eləcə də, pedaqoqlar bir çox mövcud didaktik problemləri həll etmək üçün layi-

hə metoduna müraciət etmişlər. Layihə metodunun əsasını “layihə” anlayışının məğzini, onun nəticəyə doğru praqmatik istiqamətliliyini ehtiva edən ideya təşkil edir. Həmin nəticəni görmək, anlamaq, eləcədə, real praktik fəaliyyətə tətbiq etmək mümkün olmalıdır. Bu cür nəticə əldə etmək üçün isə uşaq, yeniyetmə və ya gənclərdə müstəqil düşünmə, problemləri görmək və müxtəlif sahələrə dair bilik və bacarıqlar- dan istifadə etməklə onları həll etmək, müxtəlif həll variantlarından doğa biləcək nəticələri proqnozlaşdırma bilmək, səbəb – nəticə əlaqələrini müəyyənləşdirmə bacarıqla- ri aşilanmalıdır.

Layihə metodu şagird və tələbələrin müstəqil fəaliyyətinə əsas- lanmaqla bu və ya digər problemin və ya məsələnin müəyyən zaman kəsiyində fərdi, iki nəfərlə və ya qrup şəklində həllini nəzərdə tutur. Bu metod qrup şəklində öyrən- mə metodları ilə (ingilis dilində “collaborative or cooperative learning”) üzvi şəkildə uzlaşır. Layihə metodu həmişə bu və ya digər problemin həllini nəzərdə tutur. Problemlərin həlli, bir tərəfdən, müxtəklif metodlardan, tədris vasitələrindən istifadəni, digər tərəfdən də, bilik və bacarıqları integrasiya etməyin zəruriliyini, elm, texnika, texnologiya, yaradıcılıq sahələrinin aid bilikləri əlaqələndirməyin zəruriliyini ehtiva edir. Başqa sözlə, əgər həll olunması qarşıya məqsəd kimi qoyulmuş problem nəzəri problemdir, onda onun konkret həlli praktikidirsə, istifadəyə hazır (dərs prosesində, məktəbdə, real həyatda) konkret nəticəsi olmalıdır. Layihə metoduna pedaqoji texnologiya kimi yanaşdırıqda isə texnologiya tədqiqat, axtarış, problem, eləcə də, yaradıcılıq metodlarının məcmusu kimi başa düşülməlidir[5,89].

Layihə metodundan istifadənin əsas tələbələrinə bunları aid etmək olar:

1. Biliklərin integrasiyasını, yaradıcı axtarışı tələb edən problem və tapşırıqların mövcudluğu;
2. Güman edilən nəticələrin praktiki, nəzəri, dərkətmə nöqteyi – nəzərində əhəmiyyətliliyi;
3. Şagird və tələbərin müstəqil (fətdi, ikinəfərlə, qrup şəklində) fəaliyyəti;
4. Layihənin məzmununun strukturlaşdırılması (nəticələri mərhələlərlə göstərməklə);
5. Fəaliyyətin müəyyən ardıcılığını nəzərdə tutan tədqiqat metodlarından istifadə;
6. Problemin əsas məğzinin və ondan irəli gələn tədqiqat vəzifələrinin (birgə tədqiqat metodunun gedişində “beyin həmləsi, “dəyirmi stol metodlarından istifadə) müəyyənləşdirilməsi;
7. Onların həllinə dair fərziyyənin irəli sürülməsi;
8. Tədqiqatın metodlarının müzakirə edilməsi (statik, eksperiment, müşahidə və s.);
9. Əldə olunan yekun nəticələrin müəyyən formaya salınması (təqdimat, müdafiə, yaradıcı hesabat, baxış və s.);
10. Əldə olunan nəticələrin toplanması, sistemləşdirilməsi və analizi;
11. Yekun nəticələrin müəyyənləşdirilməsi, nəticələrin müəyyən formaya salınması, onların tədqimati;
12. Mülahizələr, yeni tədqiqat problemlərinin irəli sürülməsi.

Layihələrin Tipologiyası

Layihələrin tipologiyasına dair isə aşağıdakı tipoloji əlamətləri irəli surmək mümkündür.

- Layihədəki dominant fəaliyyət: tədqiqi, axtarış, yaradıcı, rol, tətbiqi (praktik-yönəldici), tanışlıq- yönəldici (tədqiqat araştırma layihəsi, oyun, praktik-yönləndici, yaradıcı);
- Predmet-məzmun sahəsi: mono layihə (bir bilik sahəsi çərçivəsində); predmetlərarası layihə;
- Layihənin koordinasiya xarakteri: birbaşa, gizli;
- Əlaqələrin xarakteri (bir məktəbin, sinfin, şəhərin, regionun, ölkənin, dünyanın müxtəlif ölkələrinin);
- Layihə iştirakçılarının sayı;
- Layihənin davametmə müddəti;

Layihə metodu və tədqiqat metodunun praktikaya tətbiq olunması müəllimin mövqeyinin dəyişməsinə də rəvac verir. Belə ki, müəllim hazır biliklərin daşıyıcısı funksiyasından özünün şagird və tələbələrinin dərkətəmə, tədqiqətəmə fəaliyyətinin təşkilatçısına çevrilir. Sinifdəki və ya auditoriyadakı psixoloji ab-hava dəyişir.

Müəllim tələbələrə müvafiq suallar verməklə, situasiyalar yaratmaqla şagird və ya tələbələr tərəfindən mövzu ilə bağlı problemlərin aşkar çıxarılmasına stimul vermiş olur. Burada sonradan kollektiv şəkildə müzakirə olunmaq şərtilə beyin həmləsindən istifadə etmək faydalı olardı. Qarşıya qoyulmuş vəzifələrin qruplar arasında bölgüsdürülməsi, mümkün tədqiqat metodlarının müzakirəsi, informasiya axtarışı, yaradıcı tapşırıqların yerinə yetirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Şagird və tələbələrin fərdi və ya qrup halında olmaqla yaradıcı, tədqiqi müstəqil işi təşkil olunmalıdır. Qruplarla əldə olunmuş nəticələrə dair mərhələlərə müzakirələr keçirilməlidir. Şagird və ya tələbələrin cəlb olunduğu layihələr kollektiv müzakirə edilməli, qiymətləndirilməli, eləcə də, yekunlaşdırılmalıdır [1,45]. Ayrı-ayrı fərdlərin ugurundan isə ümumilikdə bu və ya digər layihənin uğuru çox asılıdır. Hesab edirik ki, bu fəal şüurlu fəaliyyətə, biliklərin daha möhkəm mənimsənilməsinə, eləcə də, yeni informasiya axtarışına olduqca böyük stimul verməklə çox mühüm amul kimi çıxış edir [2,48]. Layihə metodu həmişə bir tərəfdən müxtəlif metodlardan, tədris vasitələrindən istifadə, digər tərəfdən isə müxtəlif sahələrə dair bilik və bacarıqların integrasiya olunmasını nəzərdə tutan bu və ya digər problemin həllini özündə birləşdirir. Yerinə yetirilmiş layihələrin nəticələri nəzərə çarpan və aydın olmalıdır.

Ədəbiyyat

Rus dilində

1. Шубин Э.П. Языковая коммуникация и обучение иностранным языкам. М.: Просвещение, 2002, 232 с.

2. Щерба Л. В. О трояком аспекте языковых явлений .-Известия АН СССР, 1931, № 1.

3.

Alman dilində

4. Anderson J. Kognitive Psychologie. Eine Einführung. Heidelberg: Francke, 1989, 118 s.

5. Bausch K. R., Christ H., Krumm H.J. Handbuch Fremdsprachenunterricht. 3. Aufl., Tübingen: Francke, 1995, 585 S.

6. Butzkamm W., Butzkamm J. Wie Kinder sprechen lernen. Kindliche Entwicklung und die Sprachlichkeit des Menschen. Tübingen: Francke, 2004, 453 s.

G. Husseynova

Project- based method and its use in foreign language teaching process

Summary

The article deals with the project- based method and its use in German language. The process of teaching German should be based on the communicative – functional approach to teaching languages. The whole process of projects should be goal-oriented systematic. It will make the process more effective. In communicative output, the learners' main purpose is to complete a task, such as obtaining information, developing a travel plan, or creating a video. To complete the task, they may use the language that the instructor has just presented, but they also may draw on any other vocabulary, grammar, and communication strategies that they know. In communicative activities, the criterion of success is whether the learner gets the message across. In everyday communication, spoken exchanges take place because there is some sort of information gap between the participants. Communicative output activities involve a similar real information gap. In order to complete the task, students must reduce or eliminate the information gap. In these activities, language is a tool, not an end in itself. In a balanced activities approach, the teacher uses a variety of activities from these different categories of input and output. Learners at all proficiency levels, including beginners, benefit from this variety; it is more motivating, and it is also more likely to result in effective language learning. Students often think that the ability to speak a language is the product of language learning, but speaking is also a crucial part of the language learning process. It is important that teachers know and understand the minimum expected outcomes, or end-of-year benchmark standards, for comprehension development at each grade level, especially in the early years. This information becomes an essential roadmap for teachers to use in assessing each student's level of comprehension development. With this knowledge, you can plan instruction that best fits the needs of every child and that lays the groundwork for appropriate “next steps” in comprehension development. Of course, in the classroom

you will discover students are at different places in their comprehension development, and you will need to plan small-group sessions each day for students having common needs. In this way, you can help all students continue learning in a systematic fashion.

Key words: communication, innovation, method, technology, speech

Г. Гусейнова

Проектный метод и ее использование к процессу преподавание
в иностранных языках

Резюме

В данной статье рассматриваются проектный метод и ее использование на преподавания на немецком языке

В данной ситуации необходимо владеть речевыми умениями на довольно высоком уровне, достаточном для того, чтобы иметь возможность делиться опытом и обмениваться идеями с коллегами и партнерами. Здесь мы должны говорить о компетенции. Здесь говорится о необходимости внесения радикальных изменений в существующую систему обучения устной речи на иностранном языке. Процесс обучения немецкому языку в целом и процесс должен базироваться на коммуникативно - функциональном принципе. Обучение устной речи должно носить целенаправленный, системный, поэтапный характер, что будет содействовать повышению эффективности данного процесса. В анализе большое внимание обращено на фактам, полученные из литературы. Автор пытается раскрыть роль проектного метода. Ссылаясь на работы ученых исследовавших, а также подчеркивает ее важность. Отмечается, что эта дает воспоминать смысл во время анализа еще более ясно, а также более разнообразном колорите. Основной целью Государственной программы является формирование единой общенациональной среды образования путём внедрения и использование современных информационно-коммуникативных технологий и обеспечением возможностью качественного образования, а также создания условий для интеграции государственной системы образования в мировую систему образования. Одной из основных целей изучения языка является обладение умением эффективно общаться на изучаемом языке.

Ключевые слова: коммуникация, инновация, метод, технология, речь

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 20.05.2019

Çapa qəbul olunma tarixi: 28.11.2019

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Nuriyyə Əliyeva tərəfindən çapa
təvsiyə olunmuşdur